

למיסבר קראי

ע"פ חז"ל

חג הסוכות ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים

שמה יעבירנו, פריך הגמ' דאיתיה מן התורה בגבולין מנא לן, דתניא ביום ואפילו בשבת, ראשון אפי' בגבולין, הראשון מלמד שאינו דוחה אלא יום טוב הראשון. ולכאורה משמע מברייאתא זו, שלפי מאי שפירשו חז"ל שלפני ה' פירושו בבית המקדש, שוב אפשר לומר שאפי' ביום הראשון נוהג מצות לולב דוקא בבית המקדש, ולכן בגמ' שם, פריך "דאיתיה מן התורה בגבולין מנא לן". ולזה מביא הברייתא, ראשון אפי' בגבולין, ופי' רש"י לאו מרבויה דריש אלא ולקחתם ביום ראשון ולא פירש מקדש משמע אפי' בגבולין עכ"ל, וכונתו לומר, דלא כמו שאר הלימודים בברייאתא זו שדרשי מריבויה, כגון הראשון, שדרשי ה"א יתירא, אלא זו דריש דכיון אצל יום ראשון קאמר סתם ולקחתם לכם ביום הראשון, ולא פירש שהמצוה תהי' לפני ה' בבית המקדש, אלא פירש כן בסיפא דקרא אצל שבעת ימים, לכן קיבלו חז"ל שביום ראשון איתא מן התורה בכל מקום גם חוץ לבית המקדש.

ולמדנו מברייאתא זו, שאע"פ שחלקם הכתוב, וכתב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ וכו', וכתב אח"כ "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים", אין אנו צריכים לחלק ביניהם, ולומר שיש חילוק בין יום ראשון לשאר ימים, אלא כיון שמסיפא דקרא מוכח שמצות לולב הוא דוקא בבית המקדש הוא הדין ביום ראשון, ורק משום קבלת חז"ל לכן יום ראשון חלוק משאר ימים.

וטעמא נראה, שלפי פשוטו של מקרא, הא דפתח קרא ולקחתם לכם ביום הראשון, וסיים ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, הוא כמו שנקט תחלת הזמן וסוף הזמן, וכמו שאמר, ולקחתם לכם ביום הראשון, ושמחתם במצוה זו עד תשלום שבעת ימים, ואינו מוכרח כלל לומר שיש חילוק בין יום ראשון לשאר הימים, רק חז"ל קיבלו משום שבקרא כתוב לפני ה' אצל שבעת ימים, ואצל יום הראשון לא פירש מקדש, שתנאי זו שמצות לולב נוהג בבית המקדש הוא רק לשאר ימי החג, אבל יום ראשון נוהג גם בגבולין.

ועי' בדברי הרמב"ם בס' המצות (מצוה קס"ט) שצונו ליטול לולב ולשמוח בו לפני ה' שבעת ימים, והוא אמרו ית' ולקחתם לכם ביום הראשון וכו', וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפ"ג מסוכה, ושם התבאר שאין חובת מצוה זו שבעת ימים אלא במקדש, אולם בשאר ארצות יום ראשון בלבד חייבין בו מן התורה עכ"ל. ועוד כתב בס' היד ריש הלכות שופר סוכה ולולב "מצוה ג' ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג", ולא הזכיר כלל יום ראשון בגבולין, ומשמע מזה שפשטא דקרא הוא מצוה ליטול לולב ולשמוח בו לפני ה' במקדש שבעת ימים, ורק מדרשת חז"ל ילפי' שיום ראשון נוהג גם בגבולין. (והנה אחר שנתבאר שקיבלו חז"ל שלפני ה' אלהיכם פירושו בבית המקדש, ובגבולין מצות לולב נוהג רק ביום ראשון, חקרו האחרונים (ערוך לנר דף לו:; הגר"י פערלא עשה נב) האם ביום ראשון איכא ג"כ מצות לולב בבית המקדש, ואם אחד כבר יצא ידי חובתו בגבולין משום העשה של ולקחתם לכם ביום הראשון, מ"מ עדיין חובה עליו לנטלו בביהמ"ק מצד עשה דושמחתם לפני ה' אלהיכם, שהרי כתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם "שבעת ימים", וגם ביום ראשון איכא חובה לנטלו "לפני ה'", ועדיין לא קיים מצות ושמחתם לפני ה', או דילמא ביום ראשון נוהג מצותו אף בגבולין, ובזה שנטל הלולב בגבולין כבר קיים כל המצוה דאיכא ביום ראשון, ואין עליו חיוב לנטלו בבית המקדש אם כבר נטל בגבולין, שבקרא ליכא שתי מצות, אלא חדא מצוה, רק שביום ראשון יכול לקיים מצוה זו אף בגבולין, ובשאר ימי החג דוקא בבית המקדש.

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרם וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים:

הנה לפי פשוטו של מקרא צריך ביאור סיום הכתוב "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים", לשמחה מה זו עושה, ובאיזה שמחה איירי הכתוב. וחז"ל קיבלו שפירושו הוא, שישמחו עם מצות לולב, דהיינו שיקיימו מצות לולב כל שבעת ימי החג, הגם שברישא דקרא כתיב "ולקחתם לכם ביום הראשון", אבל באמת מצות לולב נמשכת כל ז' ימי החג.

ובביאור הדבר שהוציא הכתוב קיום מצות לולב בלשון "ושמחתם", למדנו מדברי החינוך במצוה זו (שכד) וז"ל לפי שימי החג הם שמחה גדולה לישראל כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן לבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף. וצוה האל לעמו לעשות לפניו חג באותה העת, לזכותם להיות עיקר השמחה לשמו יתברך, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלהים, בעת ההוא צונו השם לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו, והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו וידוע מצד הטבע כי ארבעת המינים כולן משמחי לב רואיהם עכ"ל.

ומבואר מדבריו, שהכתוב צוה לנו שעיקר השמחה בעת האסיף תהי' לשמו יתברך, ולכן צוה לעשות חג בזמן זה, והוא אמרו ושמחתם לפני ה' אלהיכם, שצוה לנו לעשות מעשה, ליטול בידינו ד' מינים אלו שהם משמחים את האדם, לזכור שכל השמחה תהי' לשמו ית'.

ועוד קיבלו חז"ל, שמצוה זו ליטול לולב כל ז' נוהג דוקא בבית המקדש, כדאיתא בתורת כהנים ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ולא בגבולין ז' ימים, דהיינו שביארו שלפני ה' פירושו בבית המקדש, ולכן מצות לולב כל שבעה נוהג דוקא בבית המקדש, שהוא לפני ה'. וכן הוא במתני' סוכה מא. בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד ופי' רש"י במקדש שבעה. כדדרשינן בת"כ מושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ולא בגבולין ז' ימים.

ובביאור הדבר שפירשו חז"ל שלפני ה' פירושו בבית המקדש, עי' בפ' קרבן אהרן וז"ל קרא יתירא הוא, דכל מצוה השמחה בה לפני ה' הוא, ולזה דרשו שהוא תנאי לז' ימים, וירצה לפני ה' אלהיכם שהוא מקדש ז' ימים, אבל בגבולין שאין מקדש ואפי' בירושלים יום א' לבד ולא ז' ימים עכ"ל. למדנו מדבריו, שאפי' לפי חז"ל שמבארים הכתוב, ושמחתם לפני ה' אלהיכם, שישמחו עם מצות לולב כל שבעה, דהיינו שיקיימו מצות לולב כל שבעה, אכתי היינו מפרשים שפירושו הוא, שישמחו במצוה זו לפני ה', דהיינו שהשמחה הוא לשם ה', וכמו שמבואר בדברי החינוך, שזו הוא תכלית מצות לולב, ולא היינו מפרשים "לפני ה'" שקאי על המקום שיקיימו מצות לולב, אלא שהשמחה של מצוה תהי' למקום ב"ה. אלא שאם היינו מפרשים כן נמצא שהוא קרא יתירא, דהלא כל מצוה השמחה בה הוא לפני ה', לכן דרשו חז"ל שלפני ה' פירושו בבית המקדש, והוא תנאי למצות לולב כל ז', שהוא דוקא בבית המקדש ולא בגבולין.

והנה לפי חז"ל שפירשו "לפני ה'" דוקא בבית המקדש, יש לעי' הא דקילין דביום ראשון הוי מצות לולב מן התורה, משום דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, האם פשטא דקרא הוא דביום הראשון נוהג מצות לולב בכל מקום, או גם להא שביום הראשון נוהג מצות לולב בכל מקום, צריכין אנו לקבלת חז"ל. דהנה איתא בגמ' סוכה מג. אחר שאמר הגמ' דלכן מצות לולב דיום ראשון דוחה שבת מפני שאיתיה מן התורה בגבולין ולכן לא גזרי בה רבנן משום גזירה דרבה

והנה איתא בבעל המאור ריש פרק לולב וערבה, על הא דאיתא בגמ' שרק ביום ראשון שבת נדחה מפני מצות לולב, אבל שאר ימי החג גזרינן משום גזירה דרבה, ופריך בגמ' א"כ ראשון נמי אמאי דוחה שבת, ומשני שיום ראשון תקינו ליה רבנן ליטול בביתו, וא"כ יזכור שלא להוציאו החוצה, וכתב הבעל המאור וז"ל אבל בשאר הימים לא רצו חכמים להתקין ליטול בביתו שמצותו מן התורה אינה אלא מקדש משום דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, וכאילו אמר עד תשלום שבעת ימים, כי הראשון מצותו מן התורה בכל מקום עכ"ל.

ומבאר מדבריו שביום ראשון ליכא מצוה כלל ליטול בביהמ"ק, שהרי ביאר למה שאר הימים לא רצו חכמים להתקין ליטול בביתו, משום ששאר הימים מצותו ליטול הלולב רק בבית המקדש, ומשמע שלא רצו חכמים לעקור מצוה זו, לכן לא תקינו ליטול בביתו, נמצא שמהא שתקינו רבנן ליטול בביתו ביום ראשון שחל בשבת, ולא חשו להא שלא יטלו הלולב בבית המקדש, מוכח שביום ראשון ליכא מצוה כלל ליטול בבית המקדש.

וטעמא שביום ראשון ליכא מצוה ליטול בבית המקדש, ביאר הבעל המאור הוא משום שפירושא דקרא הוא ושמחתם לפני ה' אלהיכם עד תשלום שבעת ימים, אבל יום ראשון אינו בכלל השבעת ימים דקרא, שהרי יום ראשון כבר הוזכר ברישא דקרא, ולקחתם לכם ביום הראשון, וסימא דקרא פירושו עד תשלום שבעת ימים, נמצא שכתב לפני ה' רק בששת ימים האחרונים, אבל יום ראשון ליכא כלל מצוה בבית המקדש.

אבל מדברי רבינו מנוח בביאורו על הרמב"ם (פ"ז מה' לולב ה"ג) מבואר דלא כהבעל המאור, וז"ל ההוא קרא דולקחתם מרישיה לסיפיה מידרש ומסיפא לרישיה מידרש, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל, פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים עכ"ל.

ומבואר מדבריו ששבעת ימים דסיפא דקרא הוא מילתא בפני עצמו, ולא תשלום שבעת ימים דיום ראשון, אלא מפסקינן הקרא, וכאילו כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו', ושוב כתיב מצוה ליטול פרי עץ הדר וכו' שבעת ימים לפני ה'.

ומה שהכריח רבינו מנוח להפסיק הקרא הוא, משום דלדעתו אין פירושו של ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, עד תשלום שבעת ימים, אלא פירושו הוא שבעת ימים שלמים, ולפי פשטא דקרא היינו יכולין לומר שיום ראשון דרישא דקרא הוא מכלל השבעת ימים דסיפא דקרא, רק כיון שחכ"ל פירשו שביום ראשון איכא מצוה בגבולין, הוקשה לו האידך אפשר לומר כן, הלא כתיב לפני ה' על כל שבעת ימים, וגם ביום ראשון המצוה הוא לפני ה', לכן ביאר שמפסקינן הקרא לשנים.

ולפי דברי רבינו מנוח, כתב הגר"פ פערלא, שגם ביום ראשון אע"פ שנטל הלולב בגבולין, חובה עליו ליטול הלולב בבית המקדש, שבקראי איכא ב' מצות ביום ראשון, מצות לולב בגבולין, ומצות לולב במדקש, ובודאי מי שנטל לולב במקדש יצא ידי חובתו אף משום גבולין, שהרי לא גרע מקדש ממקום אחר שראוי לצאת י"ח עשה דגבולין, אבל איפכא ליכא למימר, ומי שנטל בגבולין אכתי חובה עליו ליטול בבית המקדש, דהרי לפני ה' כתיב בה, ואין לפני ה' אלא המקדש.

ג) וכסברא זו של רבינו מנוח מצינו גם בדברי החכם צבי, בשו"ת (סי' ט') נשאל באתרוג שניטל עוקצו שהוא פסול מדין חסר, האם מברכין ביום ראשון בשעת הדחק כשאין אחר בעיר, ובתחילת תשובתו הביא שיטת הראשונים בענין זה, ובתוכם שיטת הראב"ד שכתב שלא יתכן לברך בשעת הדחק על דבר שפסול שלא בשעת הדחק, ואחר כך כתב וז"ל אפשר לומר דאף הראב"ד החולק, דוקא ביבש שהוא פסול כל שבעה לדעתו, אבל באתרוג החסר דכשר בשאר ימי ומברכין עליו, אף הוא מודה דמברכין עליו אפי' ביום ראשון, דנהי דאינו יוצא בו מן

התורה, מ"מ מדרבנן מחויב ליטלו ולברך עליו כדרך שמברך עליו בשאר ימים, כדי שלא יהא יום ראשון קל משאר ימים, והא דחלוק יום ראשון משאר ימים היינו בדאכיא אחריני לברוכי עלייהו, אבל בדליכא אחריני כלל אלא זה החסר דכשר בשאר ימים, ודאי דאף ביום ראשון מחויב ליטלו ולברך עליו כדרך שמברכין על כל המצות דדבריהם עכ"ל, והובאו דבריו במשנה ברורה (סי' תרמ"ח סק"ג).

והנה לכאורה סברת החכם צבי הוא תמוהה ונפלאה, שהרי מבואר מדבריו שאותו תקנה של רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במקדש כל שבעה, תיקנו גם ביום ראשון, ולכן מי שאין לו אתרוג שכשר ליום ראשון שמצותו מן התורה, יטול אתרוג הכשר בשאר ימים ויברך עליו. וקשה הלא ביום ראשון מעולם לא הי' מצותו רק בביהמ"ק, אלא מצותו מן התורה ליטול גם בגבולין, ורק ששת ימים האחרונים הי' מצותו ליטול במקדש, ובא רבי יוחנן בן זכאי ותיקן גם בשאר ימים בגבולין זכר למקדש, אבל לא ביום ראשון, וא"כ ביום ראשון ליכא מצוה דרבנן כלל ליטול לולב, רק מן התורה.

ומוכח מדברי החכם צבי שסובר כדברי רבינו מנוח, שהפסוק מידרש רישא לסיפא וסיפא לרישא, וגם ביום ראשון כתיב לפני ה', ואיכא חובה ליטלו במקדש, נמצא ששתי מצות יש בנטילת לולב, מצות ולקחתם לכם ביום הראשון, ומצות ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ולכן כשתיקן רבי יוחנן בן זכאי ליטול לולב בגבולין זכר למקדש, זכר למצות ושמחתם, תיקן על כל שבעת הימים, גם ביום ראשון, לכן פסק החכם צבי שמי שאין לו אתרוג הכשר מדאורייתא, יכול ליטול אתרוג כשר רק מדרבנן, שהרי גם ביום ראשון איכא תקנתא דרבנן.

והגאון בעל חלקת יואב בקונטרס קבא דקושייתא (קושיא עה) הביא דברי החכם צבי וכתב וז"ל מאד מאד תמוהין דבריו, דהרי מבואר בבעל המאור ריש פ' לולב וערבה, דביום הראשון ליכא מצות מקדש, וקרא דושמחתם לפני ה' וכו' שבעת ימים, הפירוש עד תשלום שבעת ימים, ודברי בעל המאור מוכרחין בש"ס שם שתיקנו היום ראשון ליטול בביתו, וא"כ חסר ביום ראשון פסול לגמרי עכ"ל. ושפיר הקשה לפי ביאור הבעל המאור, אבל כפי ביאור רבינו מנוח נמצא שיש ב' מצות נפרדות בקרא, ומצות ושמחתם קאי גם על יום ראשון, ואתי שפיר דברי החכם צבי.

ד) ולפי סברת רבינו מנוח והחכם צבי אפשר ליישב דברי הטורי זהב ריש הל' ראש השנה ס' תקפ"א, דהנה ידועים הם דברי המדרש תנחומא הובא בטור ס' תקפ"א, על הא דכתיב בקרא ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא, אלא ראשון לחשבון עונות, משל למדינה שחייבת מס למלך וכו', ותמצית הנמשל הוא שהקב"ה מוחל עונותיהם של כל ישראל ביום הכיפורים, ובמוצאי וס הכיפורים עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות, לכך קורא יום טוב ראשון, ראשון לחשבון עונות. והק' הבית יוסף אהא דדריש וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא, מנא ליה למידרש הכי, הלא בקרא כתיב וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים, ואהא קאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, ולמה לא נאמר שראשון לימי החג קאמר, ראשון להני שבעת ימים, ולא ראשון לחודש, ומנ"ל להקשות והלא ט"ו הוא, ועי"ש מה שתירץ.

ותי' הט"ז דכל מקום שנאמר ראשון היינו שיש אחריו שני או חשבון אחר, כמו שפי' רש"י ריש פר' בראשית אהא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, שהי' צריך לכתוב יום ראשון, שמשמעו שיש אחריו שני, אלא בא לרמז שהי' הקב"ה יחיד בעולם ביום ראשון. אבל כאן במצות ולקחתם לכם ביום הראשון, שאין שייכות לשום יום מהימים שאחריו בעסק זה, דמן התורה אין אין חיוב אלא ביום זה לבד, ע"כ הוכרח לומר ראשון לחשבון עונות.

והנה צריך ביאור סברת הט"ז, דקאמר שמן התורה אין חיוב אלא ביום ראשון, הלא איה"נ שמן התורה אין חיוב אלא ביום ראשון לבד בגבולין, אבל המצוה נמשכת כל ימי החג מן התורה במקדש, והאיך קאמר שאין שום שייכות לשום יום מהימים שאחריו בעסק זה, הלא

מצות לולב נמשכת כל שבעת ימי החג, ושייך שפיר לומר ביום הראשון של חג. אבל אם נאמר כסברת רבינו מנוח וחסם צבי, שיש בקרא שתי מצות נפרדות, מצות ולקחתם לכם ביום הראשון, ומצות ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ומפסקין הכתוב לשנים, נמצא שאין שייכות בין מצות ולקחתם למצות ושמחתם, ושפיר דייק במדרש וכי ראשון הוא, שאין לומר שהוא ראשון לחג, שהרי שאין שייכות להימים שאחריו. אבל לפי דברי בעל המאור א"א לומר כן, שהרי הכתוב אומר ולקחתם ביום הראשון, ושמחתם בלקיחה זו עד תשלום שבעת ימים, והאיך יכולין לומר שאין לו שום שייכות לימים שאחריו, הלא מצוה אחת כתוב בקרא, אלא שביום הראשון הוא גם בגבולין, ובשאר ימים הוא רק במקדש.

ומצאתי בספר דברי שאול להגאון בעל שואל ומשיב שציין שיסוד דבריו של הטורי זהב נמצא בס' עקידת יצחק (פר' אמור שער סז) וז"ל (של בעל עקידה) ולזה דקדקו יפה במדרש באומרו ביום הראשון, ראשון לחשבון עונות, והטעם, לפי שלא יקרא שום דבר ראשון, רק בבחינת המספר הנמשך אחריו ממינו, שיאמר עליו שני ושלישי או יותר. והנה המצוה הזאת, רצוני, לקיחת הלולב, לא נצטווה לכלל ישראל רק היום הראשון לבד, ולא נמשכה אל השני והשלישי ולא אל שאר ימי החג, רק מדברי סופרים. גם מה שנוטלין אותו במקדש מן התורה כל שבעה אינו מהפסוק הזה, כי אם מאומרו ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, ולזה לא היה ראוי שיאמר במצוה הזאת ביום הראשון, אלא ולקחתם לכם בחמשה עשר לחדש השביעי פרי עץ הדר וכו', כי אז לא יובן מהמאמר רק שהיא מצות היום ההוא לבד עכ"ל. ומבואר מדבריו כסברת רבינו מנוח, שאע"פ שמן התורה מצותו במקדש כל ז', אבל חיובו נלמד מפסוק אחר, ולא מהפסוק שנלמד חיובו של יום ראשון, נמצא שא"א לפרש כדברי הבעל המאור עד תשלום שבעת ימים, דא"כ מצינו בקרא רק מצוה אחת, אבל כדברי רבינו מנוח נמצא שמפסקי' הקרא, והוא שתי מצות נפרדות, ושפיר יש לומר שהם שתי פסוקים.

ה) אמנם דבר זה שקבלת חז"ל שפסוק ושמחתם לפני ה' אלהיכם, איירי בקיום מצות לולב כל שבעה, והוא הלכה רוחת בגמ' שמן התורה מצות לולב כל שבעה, במחלוקת הוא שנויה, ומצינו בגמ' ירושלמי פלוגתא בזה, על המתני' בראשונה היה לולב ניטל במקדש כל שבעה ובמדינה יום אחד, משחרב בית המקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, ואיתא בגמ' כתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, אית תניי תני, בשמחת שלמים הכתוב מדבר, פי' שחייבים לשמוח באכילת בשר שלמים במשך שבעת ימי חג הסוכות, אית תניי תני, בשמחת לולב הכתוב מדבר, שבמקדש חייבים לשמוח בנטילת לולב במשך שבעת ימי חג הסוכות.

נמצא מדברי הגמ' שאיכא מאן דאמר הסובר הקרא "ושמחתם לפני ה' אלהיכם" לא איירי כלל במצות לולב, אלא במצות אכילת בשר שלמים כל ימי החג, ופריך בגמ' מ"ד בשמחת לולב הכתוב מדבר, ביום הראשון דבר תורה, ליטול לולב בכל מקום, ושאר כל הימים דבר תורה, ושאר ימי החג במקדש הוא גם כן מן התורה, ורבנן יוחנן בן זכאי מתקין על דבר תורה, וריב"ז התקין אחר חורבן המקדש בגבולין זכר לחובת לולב במקדש שהוא מן התורה, אבל מ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, ביום הראשון דבר תורה, ושאר כל הימים מדבריהן, פי' שאר כל הימים שנטלו לולב במקדש, כדאיתא במתני' בראשונה הי' לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד, הי' רק מדרבנן שתיקנו ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג, ורבנן יוחנן בן זכאי מתקין על דבריהן, ויש תקנה אחר תקנה, פי' בתמיה, וכי הוא התקין תקנה שיהיו נוטלים לולב במדינה בשאר ימי החג, זכר לתקנת חכמים ליטול לולב כל שבעה במקדש, וכי חכמים מתקנים תקנה שהוא תוספת לתקנת חכמים, וא"כ האיך אפשר לומר שבשמחת שלמים הכתוב מדבר, והניח הגמ' בקושיא.

ומצינו רמז לזה גם בגמ' הבבלי, שהי' מקום לומר שפסוק ושמחתם וכו' לא איירי בשמחת לולב, דאיתא בגמ' סוכה מג: ערבה בשביעי

מ"ט דחיא שבת, פי' אמאי לא גזרי' גזירה דרבה, ומשני א"ר יוחנן כדי לפרסמו שהיא מן התורה, פי' רש"י לפי שאינה מפורשת מן התורה בהדיא שהרי היא רק הלכה למשה מסיני, שבקו לה רוחא למידחי שבת חד יומא כדי לפרסמה שהיא מן התורה, ופריך אי הכי לולב נמי נידחי כדי לפרסמו שהיא מן התורה, פי' רש"י דהא לא מיפרשא בהדיא דאיכא למיטעי ולמימר דהאי ושמחתם לפני ה' שבעת ימים לאו שמחת לולב קאמר, לכן הי' מן הדין שידחה שבת כדי לפרסם שאכן מן התורה הוא נטילת לולב במקדש כל שבעה, ומשני לולב גזירה משום דרבה וערבה שלוחי בית דין מייתי לה, וליכא למיגזר. ולכאורה כונת הגמ' הוא שהי' מקום לפרש הקרא בשמחת שלמים, כדאיתא באמת מאן דאמר בירושלמי שמפרש כן, לכן הי' מן הדין שידחה שבת לפרסם שהיא מן התורה, ובאמת בשמחת לולב הכתוב מדבר.

ועכ"פ היוצא מדברי הירושלמי שאיכא מ"ד הסובר שליכא שום מצוה מן התורה ליטול לולב במקדש כל שבעה, וקרא דושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים בשמחת שלמים הכתוב מדבר. והגר"י פערלא (עשה נח) הרבה להקשות, דנמצא דלפי מ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, ליכא מצוה מן התורה ליטול לולב במקדש כל שבעה, וזה לא יתכן, דבספרי ובגמ' בבלי וגם בירושלמי גופא קאמר' כדבר הפשוט ומוסכם אליבא דכו"ע דבמקדש נוהגת מצות לולב כל שבעה. ועוד קשה, דלפי דברי הגמ' הירושלמי יוצא, דלהווא מ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, באמת הי' נוהג מצות לולב כל שבעה במקדש, אך הוא מדרבנן, וריב"ז התקין תקנה זו גם במדינה משחרב ביהמ"ק זכר למקדש. ולכאורה קשה, הלא מי יתן ונדע טעם התקנה ראשונה במקדש לחדש מצוה כל שבעה, הלא רק יום ראשון מצותו מדאורייתא, ולא ידענו כלל מי הוא שתקין תקנה זו במקדש. ועי"ש מה שביאר באריכות כמה ביאורים בדעת המ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, ומסיק שבאמת למ"ד זו ילפינן שניהם מפסוק זה, בין מצות לולב כל שבעה במקדש, ובין שמחת שלמים, שהרי דבר הלמד מענינו הוא שהכתוב מדבר במצות לולב, שרישא דקרא איירי במצות לולב, ומסתבר שסיומא דקרא קאי ג"כ על קיום במצות לולב, אבל כיון שהוציא הכתוב מצות לולב כל שבעה בלשון שמחה, וסבירא ליה למ"ד זו שבלולב לא שייך שמחה, לכן מוקי לה באם אינו ענין ללולב תנהו ענין לשמחה ממש, ומ"מ בודאי מאי דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים על מצות לולב נמי קאי, דאין מקרא יוצא מידי פשוט, שהרי הקרא איירי במצות לולב, ותרתי נפקא לן להאי תנא שמחת שלמים ומצות לולב, ועי"ש מה שמאריך בביאור קושית הירושלמי ובהגירסא.

ומצאתי בשו"ת תורת רפאל (סי' קי"ח) שהביא דברי הירושלמי, וכתב שנראה מזה לכאורה דלמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר ס"ל דשאר כל הימים במקדש אינו אלא מדבריהן, וא"כ זהו דלא כסוגית הגמ' בבבלי, דפשיטא לן דהוי מן התורה. אבל באמת גם הירושלמי לא מסיק הכי דהא מקשי עלה וריב"ז מתקן על דבריהם וכו', והיינו דע"כ ליכא למימר דלמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר ס"ל דשאר כל הימים הוי מדבריהן, דא"כ ריב"ז מתקן על דבריהן וכי יש תקנה על תקנה, בתמיה, והניח הדבר בקושיא. וא"כ ע"כ צ"ל דגם למ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר מ"מ שאר הימים הוי מן התורה, ואפילו דליכא קרא, אעפ"כ מצוה מן התורה ליטול לולב כל שבעה במקדש מהלכה למשה מסיני, רק פליגי אי קרא דושמחתם לפני ה' אלהיכם בשמחת לולב הכתוב מדבר או בשמחת שלמים, אבל בודאי לשניהם הוי מצות לולב מן התורה כל שבעה במקדש, או מן הקרא או מן הלכה למשה מסיני.

ו) והנה ידוע הגמ' בסוכה מח. ובפסחים עא. והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון של חג, שגם בליל שמיני עצרת יש חובה לאכול שלמי שמחה, שלא רק בכל שבעת ימי החג איכא חובה לאכול שלמי שמחה מקרא דושמחת בחגיך, אלא גם בליל שמיני עצרת, ונתרבה בקרא יתירא והיית אך שמח.

וכתב התוס' בפסחים וז"ל נראה לריב"א דהוא הדין ללילות אחרות איצטריך ריבוי משום דהאי קרא דושמחתם לפני ה' שבעת ימים דדרשינן מיניה שלמי שמחה דרשינן נמי מיניה בפרק לולב וערבה (סוכה מג.) במקדש לולב שבעת ימים והתם ימים ולא לילות ע"כ. פי' שאיצטריך הריבוי של והיית אך שמח גם לרבות כל לילי חג הסוכות, שהרי הקרא דדרשי' מיניה שלמי שמחה הוא "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים", וההוא קרא דרשי' מיניה נמי מצות לולב במקדש כל שבעה, ומצות לולב נוהג רק בימים ולא בלילות, וא"כ ה"ה שלמי שמחה שנלמד מהאי קרא נוהג רק בימים ולא בלילות, לכן איצטריך הריבוי של והיית אך שמח לרבות הלילות דחג הסוכות. ודברי התוס' הם דברי תימה, שהרי שלמי שמחה ילפי' מפסוק חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמך ליה ושמחת בחגיך, כמבואר ברש"י שם, ולא מפסוק ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, דדרשי' מיניה מצות לולב במקדש כל שבעה. ואפילו אם נדחוק ונאמר דדברי התוס' הם אליבא דמ"ד בירושלמי "בשמחת שלמים הכתוב מדבר", ולדידיה שפיר ילפי' מיניה מצות שלמי שמחה, אבל הלא מבואר שם בירושלמי דלמ"ד זו לא ילפי' מיניה מצות לולב במקדש כל שבעה כלל, וא"כ לא היינו אומרים ימים ולא לילות, שהרי בקרא זו ליכא כלל מצות לולב.

ואפילו לדברי התורה רפאל שגם למ"ד זו איכא מצוה מן התורה כל שבעה במקדש מן הלכה למשה מסיני, אבל הקרא לא איירי מזה כלל. אבל לפי דברי הגר"י פערלא שלמ"ד זו יליף שניהם מפסוק זו, בין שמחת שלמים ובין מצות לולב, אתי שפיר דברי התוס'. אבל אכתי קשה, שהרי בבבלי ליכא שום רמז שפסוק זו קאי על שמחת שלמים, ודבר מוסכם הוא בכולי גמרא שפסוק זו בא לרבות מצות לולב במקדש כל שבעה ולא שמחת שלמים, וא"כ מאי דוחקי' להתוס' לומר שברייתא זו אתי כמ"ד זו בירושלמי.

ומצאתי בספר חידושי סוגיות להחתם סופר (סי' ל"ו) סוגיא של זביחה בשעת שמחה במס' פסחים עא. שכתב בענין המחלוקת ראשונים אי שמחת יו"ט בזמנה"ז דליכא בשר שלמים הוא דאורייתא בכסות נקיה ובשר ויין או דהוי רק מדרבנן, ובשאגת ארי' סי' ס"ה מאריך בענין זו, וכתב החת"ס דיש לומר דזה תליא בפלוגתא רש"י ותוס' בסוגיא דפסחים הנ"ל, דלרש"י אתיא מצות שמחה מקרא ושמחת בחגיך והיית אך שמח, ומשמע דלרש"י קרא דושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים קאי אלולב במקדש כל ז' ולא לשמחת יו"ט כלל, ונמצא דלרש"י אין רמז בקרא דגבי דשמחת יו"ט הוא בשלמי שמחה, ונהי דילפי' שמחה שמחה מהר עיבל דבעינן שלמים למצוה מן המובחר, אבל אין מקרא יוצא מידי פשוט דאינו שלמים ויוצא בכסות נקיה. ואמנם להתוס' מפקי' מצות שמחה מושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, וא"כ פשטיה דקרא משמע שהשמחה היא בקרבנות לפני ה' אלהיכם, שרק קרבנות שייך לומר לפני ה', שמביאין בבית המקדש, ואע"ג דכתיב נמי ושמחת בחגיך, מ"מ אהך קרא דלפני ה' אלהיכם סמכו.

ומבואר מדברי החת"ס שהבין דלדעת התוס' הנ"ל, עיקר חיוב שמחת יו"ט ילפי' מושמחתם לפני ה' וכו', ואע"ג דבכל דוכתי מבואר בגמ' דילפי' מושמחת בחגיך, מ"מ באמת סמכו אהך קרא דושמחתם לפני ה' וכו', וצ"ב מאין לתוס' לומר כן, הלא בכולי גמ' מבואר דפסוק זו בא לשמחת לולב כל שבעה במקדש.

ז) כתב הרמב"ם סוף הל' לולב (פ"ח הל"ב) אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן. בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, וממשיך הרמב"ם לבאר סדר שמחת בית השואבה המבואר במס' סוכה פר' החליל. ומבואר מדברי הרמב"ם שדעתו הוא ששמחה זו הנקראת בתלמוד בכל מקום שמחת בית השואבה, מעיקר דדינא לא שייכא כלל למצות ניסוך המים שבחג, ודלא כמו שכתב רש"י ריש פרק החליל "כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים כדכתיב ושאתם מים בששון", אלא דעת הרמב"ם הוא, שהוא מצוה מיוחדת לשמוח בחג הסוכות במקדש

שמחה יתירה, מלבד שמחת הרגל הנוהגת בכל הרגלים, ועל זה קאי קרא דושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, שבא הכתוב לצוות על שמחה יתירה בבית המקדש.

והאחרונים הקשו שדברי הרמב"ם הם תמוהים מאוד, חדא, הלא עיקר חג קרא דושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים מבואר בגמ' בכל דוכתא שקאי על מצות לולב כל שבעה במקדש, שילפי' מהך קרא שבמקדש מצותו מדאורייתא כל שבעה, ובשמחת לולב הכתוב מדבר, והאיך כתב הרמב"ם שילפי' מיניה לשמחה יתירה במקדש. ועוד קשה, הלא דברי הרמב"ם הם סותרים זה את זה, שהרי כתב הרמב"ם לעיל בהל' לולב (פ"ז הל"ג) מצות לולב להנטל ביום ראשון של חג בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון. ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל יום ויום משבעת ימי החג שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם גו', הרי שהרמב"ם עצמו פירש שהאי קרא ילפי' מיניה למצות לולב במקדש כל שבעה, ובסוף הל' לולב כתב שילפי' מיניה לשמחה יתירה במקדש.

ובפירוש העמק דבר להנצ"ב על פסוק ושמחתם וכו' כתב וז"ל לפי הדרש קאי על ד' מינים בבית המקדש, ולפי הפשט הוא הוספת שמחה בבית המקדש, והכי איתא בירושלמי סוכה פ"ג ושמחתם וכו' אית תני תניי בשמחת לולב הכתוב מדבר, ואית תני בשמחת שלמים הכתוב מדבר ועי' בס' דברים טז טו עכ"ל.

ומבואר מדבריו, שפשוטו של מקרא הוא על הוספת שמחה יתירה במקדש, כדכתב הרמב"ם שילפי' מיניה שמחה יתירה במקדש, ורק שדרשו חכז"ל שקאי על מצות לולב, אבל מפני שפשוטו של מקרא קאי על שמחה יתירה במקדש, אכתי אפשר לילף מיניה שמחה יתירה זו, וכדציין לפר' ראה, ששם כתב בפ' שהוא מצוה מן התורה לרקוד בבית המקדש. ולפי דבריו מבואר היטב דעת הרמב"ם ששפיר אפשר לקיים שניהם, לילף שמחה יתירה ושמחת לולב, חד מפשוטו של מקרא, וחד מדרשת חכז"ל.

אבל מה שסיים שהמקור לומר שקאי על שמחה יתירה שבמקדש הוא מהירושלמי שיש מ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר צ"ב, שהרי שמחת שלמים פירושו שלמי שמחה, להקריב קרבנות שלמים ולאכלו, ואיך יליף מיניה לרקוד בבית המקדש. אבל באמת סברא זו כתב גם הגר"י פערלא, שמקור דברי הרמב"ם י"ל שהוא כמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, שהרי בודאי לא ממש בשלמי שמחה קאמר, דהא מצות שלמי שמחה כבר נפקא לן מקרא דושמחת בחגיך, אלא ודאי ע"כ קאמר שמחה יתירה בבית המקדש, ורק לאפוקי מאידך תנא דקאמר שמחת לולב, קרי ליה שמחת שלמים. וכדבריו י"ל גם לדעת הנצ"ב, שכונת שמחת שלמים הוא לשמחה יתירה שבמקדש. אבל הגר"י פערלא כתב ע"ז שאכתי תימה על הרמב"ם שדבריו סותרין זה את זה, שבסוף הל' לולב פסק כמ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר, ולעיל פסק כמ"ד בשמחת לולב הכתוב מדבר. אבל לפי דברי הנצ"ב אתי שפיר, ששמחה יתירה יליף מפשוטו של מקרא, ושמחת לולב יליף מדרשת חכז"ל. והיותא לנו מדברי הנצ"ב, שגם למ"ד בשמחת שלמים הכתוב מדבר יש לומר שמצות לולב במקדש כל שבעה מן התורה, רק פליגי אי יליף מיניה גם לשמחה יתירה במקדש, ודו"ק.

ח) ונראה לענ"ד לבאר בדעת הרמב"ם, דהנה שם בסוף הל' לולב אחר שכתב הרמב"ם סדר השמחה יתירה בבית המקדש בחג הסוכות, הנקרא בגמ' שמחת בית השואבה, כתב עוד השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן. עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב. וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'.

וכתב המגיד משנה, השמחה שישמח אדם בעשיית מצוה וכו'. דברי רבינו מבוארים בכ"מ בגמרא ובבמה מדליקין (שבת ל':) אמרו ושבתתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה. ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעינו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחת שאר דברים תלויים בדברים בטלים שאינם קיימים אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית. וזהו ששלמה בדרכי מוסרו שבח שמחת החכמה ואמר בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני :

ולכאורה ראוי להבין, למה הביא הרמב"ם ענין זה של שמחה של מצוה אצל שמחה יתירה בבית המקדש, הלא ענין זה שצריכין לשמוח בעשיית המצות הוא בכל המצות, וכמבואר בקרא שהביא הרמב"ם תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, וכדציין המגיד משנה מקור לדברי הרמב"ם בגמ' שבת ל': ושבתתי אני את השמחה זו שמחה של מצוה, וכמו שביאר המגיד משנה שחייב לעשות המצות והוא שמח בעשייתן והוא השמחה האמיתית, ולא יעשה המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן. וא"כ שענין זה נוהג בכל המצות למה הביאו הרמב"ם כאן אצל מצות שמחה יתירה בבית המקדש בחג הסוכות.

אלא דעת הרמב"ם הוא, שמהאי קרא ילפי' ענין זה לשמוח בעשיית המצות, שבדאי עיקר הך קרא אתי למצות לולב במקדש כל שבעה, שדבר הלמד מענינו הוא שהך קרא איירי במצות לולב, ופירושה דהאי קרא הוא, ולקחתם ביום ביום הראשון פרי עץ הדר וכו' ושמחתם בלקיחה זו לפני ה' שבעת ימים, אבל אי אפשר להעלים מזה שבקרא לא כתיב שיקחו פרי עץ וכו' שבעת ימים, אלא שיקחו ביום הראשון ושמחתם בד' מינים אלו שבעת ימים, ולא כתיב שיקחו שבעת ימים הד' מינים, אלא יקחו ביום ראשון וישמחו שבעת ימים, וא"כ פשטא דקרא הוא, שישמחו במצות לולב כל שבעה, ובהכרח יוצא מזה שיש חייב ליטול לולב כל שבעה, דאם אינו מקיים המצוה במה ישמחו, אבל מזה שהוציא הכתוב מצוה לולב כל שבעה בלשון שישמחו במצות לולב, הבין הרמב"ם שהוא מצוה לשמוח שמחה יתירה בחג הסוכות מחמת שמקיימים בו מצות ד' מינים, שצוה הכתוב לשמוח ולרקוד בבית המקדש בחג הסוכות, והוא המקור שצריכין לשמוח בעשיית כל המצות, ולכך סמך לזה ענין שמחה של מצוה בכל המצות. ובה פליג על החינוך הסובר שביאור ושמחתם לפני ה' הוא, שישמחו שמחת החג לשם ה', והוא ע"י לקיחת ד' מינין אלו, שהם משמחים האדם, נזכור לשמוח לשם ה', וצוה ה' רק שניטול ד' מינין אלו ותכלית לקיחתם הוא שנזכור לשמוח שמחת החג לשם ה', אבל הרמב"ם סובר שצוה ה' לשמוח ולרקוד בחג הסוכות בבית המקדש, ותכלית מצוה זו הוא לשמוח מחמת מצות לולב שמקיימים בחג הסוכות, ומזה יליף הרמב"ם ענין של שמחה של מצוה לשמוח בכל המצות.

[וסמוכין לזה יש להביא מדברי הקרבן אהרן שהבאתי לעיל, שכתב לבאר למה דרשו חכז"ל שלפני ה' פירושו בבית המקדש וז"ל קרא יתירה הוא, דכל מצוה השמחה בה לפני ה' הוא, ולזה דרשו שהוא תנאי לז' ימים, וירצה לפני ה' אלהיכם שהוא מקדש ז' ימים, אבל בגבולין שאין מקדש ואפי' בירושלים יום א' לבד ולא ז' ימים עכ"ל. ודבריו לא אתי שפיר לפי ביאור החינוך, שהרי תכלית מצות ד' מינין הוא לזכור שהשמחה של זמן האסיף תהי' לשם ה', ואינו קשה "הלא כל מצוה השמחה בה הוא לפני ה'", ששמחה של מצוה מאן דכר שמה, הלא איירי בשמחת החג שהוא זמן האסיף, שנזכר שתהי' לשם ה'. ומבואר שהבין כונת הכתוב שאיירי בשמחה של מצוה ודר"ק.]

ולפי כל זה, מיושב דעת הרמב"ם, ודבריו אינם סותרין זה את זה, דשפיר אפשר לקיים שניהם, שילפי' מפשוטו של מקרא בין מצות

לולב במקדש כל שבעה ובין מצות שמחה יתירה בחג הסוכות, שמזה שכתבה התורה שישמחו במצות לולב נמצא שיש חייב ליטול לולב כל שבעה, ומזה שכתבה התורה שישמחו במצות לולב נמצא שיש חייב לשמוח בחג הסוכות על שמקיימים בו מצות לולב.

ט) איתא בדרשות חתם סופר בטעמא דהך מילתא למה מצות לולב בגבולין יום אחד ובמקדש כל שבעה, דלפי מה דאיתא במדרש דלקיחת ד' מינים הוא כדגל חוזרי מלחמה ואות ניצוח, שנצחנו בדין, ואנו נקיים מחטא, ובד' ימים שבין יום כיפור לסוכות טרודים במצות כמבואר במדרש תנחומא, ועדיין ביום הראשון הניצוח קיים, על כן אנו לוקחים ד' מינים, אבל ביום השני של סוכות אין אנו בטוחים, שהוא ראשון לחשבון עונות, וכבר נתלכלכו בחטא קצת, על כן אין מצוה בלקיחת הדגל. משא"כ בבית המקדש העולים לרגל ושוהים שם ז' ימים פשוט שיותר בטוחים שלא לחטוא, יותר ממה שבטוחים בד' ימים שבין יום כיפור לסוכות, על כן מצות לולב במקדש כל שבעה, שעדיין הניצוח קיים כל שבעת ימי החג.

ובס' קהלת יעקב (להגאון ר' שלמה קלוגר) דרוש נז כתב, ליתן טעם למה הוי במקדש שבעה ובגבולין יום אחד, לפי המדרש הנ"ל דהלולב הוא אות על ניצוח מלחמה שזכינו בדין ברה"ה, ולפי"ז יום א' הוי הסימן שזכינו בדין, ושאר הימים הוי נטילת לולב הודאה לו ית' על מה שזכינו בדין. והנה נחזי אנן במי שפסק לו הדין פסק טוב ונתן לו הפסק, הנה להתפאר בפסק זה שייך בכל מקום ובכל זמן, אבל ליתן לו החזקת טובה לדין זה אינו שייך רק בפניו. כן ה"נ ביום א' דהוי הסימן שזכינו בדין, וזה הוא להראות הפסק דין שלנו זה שייך בכל המקומות, אבל שאר הימים דהוי החזקת טובה לו ית' על כך זה שייך רק בפניו כביכול.

וכתב עוד לדיק למה כתוב בלשון סתום ושמחתם לפני ה' אלהיכם, הו"ל לפרש כמו בעלמא במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, שהוא מבואר שהוא בבית המקדש. לכך נראה דהתורה רומזת לנו דלאו דוקא בבית המקדש, רק בכל מקום שיש השראת השכינה, דהרי כתיב היכל ה' המה, וידוע דהצדיקים המה מרכבה לשכינה, וא"כ גם שם הוי לפני ה', וא"כ הקב"ה אמר סתם דבכל מקום שיהי' השכינה שורה יקחו שם הלולב ז' ימים, רק עתה בעולם הזה שעניי בשר לנו ואין אנו יודעים מי הוא המרכבה לשכינה, לכך קבעו חכז"ל מקום הבהמה"ק ששם הוי בודאי לפני ה', אבל לעתיד לבוא שיאיר הוא ית' עינינו ואז נראה מי ומי המה המרכבה לשכינה, אז לפני כולם נקיים לולב כל שבעה.

להערות והארות

lmsberkrueh@gmail.com